

בسد' שיחת יום ה' פ' ויגש, מוצאי זאת חנוכה, ה'תשל"ד.
בלתי מוגה

א. הביאור בדברי הרמב"ם¹ ש"התקינו חכמים .. שייהיו שמונת ימים האלו .. ימי שמחה² והליל", בגלל ישועת ישראל והצלחת מידי היוונים (ויסודה נסח "ועל הנסים"³ ומדרש חנוכה⁴), ביחס לדברי הגמרא⁵ ש"קבוע ועשויים ימים טובים בהליל והודאה", בgalל נס פך המשמן — שהשמחה, שענינה בדברים השיכיים לגוף (סעודה בפתח, בשר ויין⁶), היא על הישועה והצלחה הנוגעות לגוף⁷, ואילו ההליל, שייך לעובודה שבלב מצד הנשמה, הוא על הישועה הרוחנית — הוגה ע"י כ"ק אדמור"ר שליט"א, וננדפס⁸ בלקו"ש ח"י ע' 142 ואילך.

וש"ג. וראה גם תור"מ חע"א ס"ע 279. וש"ג).

5) שבת כא, ב.

6) כמו שמחת יו"ט, ש"שמחה זו היא מצות עשה מן התורה, שנאמר ושמחת חגך" (גם בזמנ הזה), כמו"ש רכינו חזון בהלכה יו"ט (או"ח סתcker"ט ס"ז. וש"ג).

7) כלשון הרמב"ם (שם ה"א) שנוסף לכך ש"בטלו דתם לא הניתן אוותם לעוסק בתורה ובמצוות"** — עניינים רוחניים, "פשתו ידם במומנו ולבנותיהם .. ולהזום לחץ גדול" — עניינים גשיים.

8) בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ ויגש.

(*) ולא כמו ספרי החשമונאים, שלא מצאתי (לע"ע עכ"פ) שגדולי ישראל בדורות הראשונים יביאו אותו בתור ענין של בר-סמך ויסוד כו' (ראה גם אג"ק ח"א ס"ע קלוז. לקו"ש חט"ו ע' 368 הערכה 17).

(**) ולא רק שגדרו על שבת חדש ומילה (מגילת אנטוכוס), ר"ת "שמחה" (טלילות אפרים ח"ב נעמוד מג מאמר רופח. הכתוב להר"ח פאלאגי) לחתלים פ"ז, ד. שער יששכר (להר"ח ממונקאטש) ח"ב מאמרי חזדיי כסלו טבת מאמר ימי אוריה אותן ב. ועוד).

1) הל' חנוכה פ"ג ה"ג.

2) להעיר מדויק הלשון "ימי שמחה" (כידוע שלשון הרמב"ם בספר יד החזקה שכתו בעצמו בלשון הקודש, ולא רק העתקה ערבית, כמו פירוש המשניות ומוריה נבוכים וכיו"ב) הוא מדויק בתכלית (ראה גם תור"מ חע"ד ע' 371. וש"ג), ולא כהলשון שנאמר בנוגע ל"כל המוערות" ש"מצווה לשמה בהן" (רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ב) — שאין זה באופן שישנו הימים עצמו, וכן אף לכך יsono החיקוב לשמה בו, אלא היום עצמו הוא יום שמחה (ראה גם תור"מ חכ"ב ס"ע 120 ואילך. וש"ג).

3) ולהעיר, שפרטיו הענינים שנאמרו בו לא נזכיר בוגרמא — אף שאמיתתו נזכרה בוגרמא (ראה שבת כד, א (ובפרש"י): "מהו להזקיי של חנוכה (על הניסים בהודאה) במוספיין") ועכו"כ במסכת סופרים (פ"כ ה"ח: "זואמרם בהודאי" .. בימי מתתיהו בן יהchan כהן גדול וחשמוני ובניו וכו').

4) שבמשך השנים ה"י בין המדרשים שלא הגיעו לידיינו, ובימיינו נתגלה וננדפס כבר, והוא העתק או נוסח אחרינו של "agtillat Antiochus" שנזכרה בראשונים* (ראהאנציק' תלמודית ערך חנוכה ס"ג (פרק טז ע' שס)).

ב. ויש להוסיף בזזה דבר נפלא:

כיוון שהשמחה היא על עניינים גשמיים, נמצא, שהענין ד"י מי שמחה" נקבע מיד באotta שנה (ולא רק "לשנה אחרת קבעום כו'"⁵) — כמו בפורים (שהוא גם יו"ט שמדברי סופרים), שכאשר נעשה מעמד ומצב ד"גnoch מאוריביהם", הנה מיד "עשה אותו יומם משתה ושמחה"⁶, מבלי להמתין לשנה הבאה, וכמו ביצי"מ (ענינו של חג הפסח, ראש לרגלים¹⁰, שהם "מועדים לשמחה" מדאוריתיא) שהיתה השמחה מיד, כמו"ש¹¹ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — כי, מצד הדין¹² שציריך להודות על שמחה גופנית, הרי זה צ"ל מיד כשקורה הדבר המשmach; משא"כ ברגע לעניין הרוחני — הנה מצד סיבות כו' (כמדובר פעמי בארכיה¹³ שעדיין לא הי' נצחון גמור כו', ונתרור רק לאחר זמן) הוצרכו להמתין שנה שלימה: "לשנה אחרת קבעום ועשאים ימים טובים בהلال והודאה".

ג. וברגע לענינו:

לא מיבעי לדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם גם "ימי שמחה" [והורי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"¹⁴, ובפרט שהרמב"ם הוא א' משלשת עמודי ההוראה של פיהם קבוע הבית-יוסף הפס"ד להלכה למשעה¹⁵], אלא אפילו ע"פ פסק השו"ע¹⁶ (המboveר בדorousHi חסידות¹⁷) ש"לא קבועם אלא להלל ולהודות, ולא למשתה ושמחה", ולכן, "ריבוי הסעודות שמרבים בהם הן סעודות הרשות" — יש מקום גם לשמחה גשמית, כשבושים זאת לשם "פירטומי ניסא", ומקשרים זאת עם אמירת זמירות ותשבחות (cdrabi הרמ"א¹⁸ ש"נווהgin לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם, וזה הו"י סעודת מצוה") — ענין של תורה וענין של תפלה (شمתחטא בניגון עם תיבות או בלי תיבות¹⁹, "עבדה שהיא בלב זו תפלה"²⁰), שאז, גם שמחה גשמית הקשורה עם אכילה ושתי, נעשית עניין רוחני.

(9) אסתטר ט, טזיז.

(10) ר"ה בתקלה. שם ד, א.

(11) בשלח יד, ח.

(12) ראה לוח (וסדר) ברה"ג לאדה"ז פ"ב הערכה 24.

(13) פ"יג ה"ה. וש"ג.

(14) ראה תומ"ח חי"ז ע' 49 ואילך. וראה גם שם חכ"ו ע' 135.

(15) תענית ב, א.

(16) ש"ע שם.

(17) ראה גם תומ"ח חי"ז ע' 139 ואילך.

(18) ראה תומ"ח חי"ז ע' 49 ואילך. וראה גם שם חכ"ו ע' 135.

(19) עירובין ג, ב. וש"ג.

וכהפתגם המידע של רביינו הוזקן²¹, שהקב"ה נותן לבני"י גשמיות, והם עושים מהגשמיות — רוחניות; והרי הפירוש בדבר הוא — שאם לאחרי שהגשמיות נעשית רוחנית, הרי זה באופן שיכולים למשה בידים [והיינו], שאין זה כמו הלב ודם הקרבן שזורקים או שורפים על המזבח, שמתבטלים ממשימות ונעשים מציאות רוחנית, אלא כמו הבשר דשלמים, "אין שמחה אלא בבשר"²², שנאכל ונעשה דם ובשר כבשרו, ועוד"ז בנוגע ליין, "אין שמחה אלא בימן"²² — לא היין שמנסך ע"ג המזבח, אלא היין ששותה אותו, ו"משמח אלקיים ואנשימים"²³[]. אלא שימוש את הגשמי ייחד עם הרוחני, והעיקר הוא הרוחניות. ועוד"ז הוא גם בנוגע לעניין השמחה כפי שנמשך בגלוי בימי חנוכה.

ובפרט שענין השמחה הו"ע שהשעה צריכה לכך:

דובר בארכאה בהתוועדות הקודמת²⁴ אודות דברי רביינו הוזקן בשbeta במאסר (ב"טאינייע סאוייעט"), ששמחה ממתיקה דיןיהם, וכהධוק בזה, שלא זו בלבד שהשמחה מבטלת את הדין, אלא אדרבה, שעשויה ממנה דבר מתוק, כמו בנוגע לחנוכה, שדוקא מההעלם והסתתר היוטר גדול ש"טמאו כל השמנים שבהיכל"⁵, נעשה העילוי ד"הנרות הללו".

וכמו"כ יש צורך בעניין השמחה כדי להמתיק את הדיינים של הרוגעים האחרונים שבהם נמצאים עדין בגלות, ולפעול בזמן הגלות עניין של אור — "זהו יגיאי חשבכי"²⁵.

ובזה גופא — לא רק באופן שמתבטל החושך, — וכלה לימוד דנו' חנוכה ש"מצותה .. עד דכליא ריגלא דתרמודאי"⁵, כפירוש החסידות²⁶ (מיוסד על קבלה²⁷) ש"תרמודאי" אותיות "מורדת", ופעולה נר חנוכה היא לעשות סוף וגמר לכל העניינים של מרידה כו' —

אלא באופן שבאים גם לפירוש הב' ב"יגיאי חשבכי", שמאירים את החושך עצמו, כפי שייהי בביית משיח צדקנו, שאז יקוים הייעוד²⁸ "לילא כיום יאיר", ובקרוב ממש.

* * *

(21) ראה "היום יום" כז טבת. כת אדר"ש.

כז אלול. — וראה גם תומ"מ סה"מ כסלו ע' קסז. ושם ג.

(22) פסחים קט, א.

(23) ס' שופטים ט, יג.

(24) שיחת י"ט כסלו סכ"ז ואילך (תו"מ הע"ד ע' 285 ואילך). ושם ג.

שם ע' 337. ושם ג.

(25) תהילים קלט, יב.

ד. לכארה, עניין זה (שבימי חנוכה צ"ל גם עניין של שמחה) hei
צרייך להתבאר במשמעותם ימי חנוכה עצם.

אך העניין הוא, כאמור גם בהזדמנויות קודמת²⁹ ש"בקדושים הלילה
הוילך אחר היום"³⁰, וכיון שהוא עניין הקשור עם "הנרות הללו קודש
הם"³¹, הרי גם בעניין זה "הלילה הוילך אחר היום".

אבל יש בזה הדגשה מיוחדת בנוגע לימי חנוכה, כדלקמן.

ה. ובתקדים המذוכר כמו"פ שרビינו חזקן מבאר בארכאה³² שענינו
של חנוכה הוא מ"ש "והוילך יגיאי" חשייב:
בחילקו הראשו של הפסוק²⁵ נאמר "כי אתה נרי הוילך", ולאח"ז
מוסיף "והוילך יגיאי" חשייב.

וכאן נשאלת מיד השאלה: כיון שכבר נזכר שם הוילך, "כי אתה נרי
הוילך" — ה"י הפסוק יכול לסייעו "וילך נרי" חשייב, ולמה נאמר עוד הפעם
"והוילך יגיאי" ? ומה גופה מוכח שיש כאן עניין נוסף.

[ועוד] המذוכר³³ אודות הפסוק³⁴ "וכל בניך לימודי הוילך ורב שלום
בניך", שכיוון שנאמר ב"פ "בניך", למדים מזה דרשה נוספה].

והסבירו בזה — כמצווך לעיל³⁵ מ"ש רבינו חזקן בלקוטי תורה
ר"פ חותמת³⁶ (מספר קבלה³⁷), שככל מקום שנמצא שם הוילך ב' פעמים
בפסוק אחד ה"ה ב' שמות הוילך.

ודיווק זה הוא גם ע"פ נגלה — כدائיתה בגמרה במסכת ר"ה³⁸
בנוגע למ"ש ב"ג מדות הרחמים שני פעמים הוילך: "ה' ה', אני הוא קודם
שיחטה האדם, ואני הוא לאחר שיחטה האדם ויעשה תשובה" (ככל
הפיירושים בחילוק שביניהם).

וענינו בפשטות — ש"קודם שיחטה האדם" הו"ע צדיק, ו"לאחר
שיחטה האדם ויעשה תשובה", הו"ע בעל-תשובה, שהוא עליוי שלא
בעורך, דברי הגמara במסכת ברכות³⁹: "מקום שבعلي תשובה עומדים

(29) שיחת י"ג תשרי בתחלתה (תו"מ שם ריש ע' 74).

(34) ישע"י נד, יג.
(35) ד"ה תיר נ"ח דש"פ מקץ, שבת חנוכה פ"ג (תו"מ שם ע' 355).

(30) חולין פג, סע"א. ושם.

(31) נוסח "הנרות הללו".

(32) ד"ה כי אתה נרי בתורה מקץ מ, ב

(36) נז, ג.

(37) באדרא — זה"ג קלח, ב.

(38) יז, ב.

(39) ואילך.

(33) שיחת י"ט כסלו סמ"ח (תו"מ שם ע' 300 ובהערה).

צדיקים גמורים אינם עומדים", ועד שלא זו בלבד ש"אינם עומדים", אלא מהගירסה "אין .. יכולן לעמוד בו"⁴⁰, וכמذוכר פעם⁴¹ הדיק בזה, שהעלילוי דבע"ת הוא עניין שאין אפילו ביכולת שלהם; ומזה מובן גם בעניין האלקות, אפילו בדרגת שם הווי, שם העצם⁴², שיש חילוק בין הווי הא' ("אני הוא קודם שיחטה האדם") להוイ' הב' ("אני הוא לאחורי שיחטה האדם ויעשה תשובה"), ש"פסק טעמא בגויהו"⁴³ — כיוון שהוא עניין שלא בערך (אף שעפ"ז צריך ביאור מדוע שם הווי' יותר נעלה נזכר רק לאח"ז, ואין כאן המקום להאריך בזה).

وعניין זה מתאים עם מ"ש רבינו הוזקן שם ש"השם הראשון הוא בז"א והב' הוא בעתק" — כי: הווי' דז"א קשור עם קיומם המצוות ("קודם שיחטה"), שהם "רמ"ח אברין דמלכא"⁴⁴, והווי' דעתך, שנעתיק מכל עניינים אלו, הנה ממש נמשכת הכפרה על כל החטאיהם ופשעים ועונות ("לאחר שיחטה ויעשה תשובה").

וזהו "כִּי אַתָּה נָרֵי הוֹי וְהוֹי יָגִי חַשְׁכִּי":

"כִּי אַתָּה נָרֵי הוֹי" — אינו קשור עם חושך, בדוגמהו הווי' הא', "אני הוא קודם שיחטה האדם", אבלAuf⁴⁵, מצד הבעלם שישנו ב�性יות וחומריות העולם (שהרי אפילו ענייני הרשות הם גשמיים וחומריים), יש צורך ב"narui hoii" כדי לפעול שם עניין האור — למצוא את החיים והאלקות שישנו שם בהullen.

ונוסף לזה ישנו העניין ד"והוイ' יגִי חַשְׁכִּי" — שישנו עניין של חושך, כדאיתא בב"ר⁴⁶ (כפי שצווין במכtab דנור ה' דchanuka⁴⁷): "ידע מה בחשוכא"⁴⁸, אלו מעשייהם של רשעים, שנאמר⁴⁹ והי' במחשך מעשיהם", ועייז' "והווי'" — הווי' הב', "לאחר שיחטה האדם ויעשה תשובה" — "יגִי חַשְׁכִּי".

وعניין זה מתאים גם עם ב' הפירושים הנ"ל (ס"ג) ב"יגי חשבci", שתחילה מאירם את החושך, ולאח"ז מתחילה החושך עצמו להאריך — כי, גם בתשובה (עניינו של הווי' הב'), "לאחר שיחטה האדם ויעשה

(44) תנאי רפכ"ג בשם התקיונים [ראה תקווי' תיקון ל' עד, סע"א]. אגהת רפ"א בשם הזוהר [ראה זהר ח"א ע. ב.].

(45) פ"א, ג.

(46) אג"ק חכ"ט ע' נת (בהערה).

(47) דניאל ב, כב.

(48) ישע"י כת, טו.

(40) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(41) ראה תועם חס"ג ס"ע 393 ואילך. ושב"ג.

(42) כס"מ הל' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס ש"ט. מון ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.

(43) זהר שם, רע"א.

תשובה") יש שני עניינים מן הקל אל הכאב: (א) התשובה של יהה "זדונות נעשו לו כshawgootot"⁴⁹ — תשובה מיראה, והינו, שאין זה באופן שהזרונות עצם מאירים, אלא רק שאינם מפריעים, כיון שנעים "כshawgootot" (והshawgootot מתחכרים ע"י הקרבן, כפי שצווין בדרך מצוות להצ"צ⁵⁰), (ב) התשובה של יהה "זדונות נעשו לו כzochot"⁴⁹ — תשובה מהאהבה (רבה, כאמור בתניא⁵¹), הינו, שה"זדונות" עצם מאירים לו כמו "זכות".

וזהו גם החידוש של חנוכה:

ה"י אז מצב של חושך ברוחניות — לא רק חושך העולם סתום, בעניין רשות, אלא חושך שהוא היפך התומ"ץ, ש"מלך יון גוזו גורות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות"⁵², שהוא לא רק דבר המעלים בלבד, אלא גם דבר המנגד, שהוא כפי שענן החושך הוא לא רק העדר האור ("א פָּאַרְעֹוֹעֶר חֹשֶׁךְ"), אלא מציאות בפני עצמה המגנגת⁵³ (אמנם רק בכח שונים שלהם מלמעלה, כאמור בארכיה בתניא⁵⁴, אבל בפועל נותנים כח שתהי' מציאות שמגנת כו', וזה יש מקום להראות הענין דו"ובחרת (בבחירתו חופשית) בחיים"⁵⁵).

[וכתוצאה מזה ה"י גם חושך בגשמיות, כאמור בדרושים בעניין חנוכה⁵⁶, שהסיבה לכך שבנ"י היו אז "חלשים" ו"מעטים"⁵⁷ בגשמיות היא "מןני שהיו מעטים וחלשים גם ברוחניות כו'", שכן, אצל בני אין דבר שמתחילה מהגשמיות.

וכמדובר כמ"פ⁵⁸ שהסיבה היחידה ש"גLINo MARZINU"⁵⁹ היא — לא בغال שיש שליטה לגוי; מעולם לא הייתה לו שליטה, אין לו עכשו, ולא תה"י לו אף פעם; אלא הכל תלוי בבן"י עצם — אם ח"ו יש עניין של "חטאינו"⁵⁹, הרי זו הסיבה שבגללה בא המסובב ש"גLINo", ולכן, מיד כשבטלים את הסיבה,ਐי בדרך ממילא בטל המסובב, וכדיוק לשון הרמב"ם⁶⁰: "סוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין", כי, בהבטל

(54) ספכ"ט.

(49) יומה פו, ב.

(55) נצבים ל, יט.

(50) בציונים והערות למצות עגלת ערופה.

(56) שעריו אוריה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בסמל פמ"ב.

(51) פ"ז.

(57) נוסח "ועל הנסים".

(52) רמב"ם שבהערה 7.

(58) ראה גם תומ"ם חי"ז ס"ע 167. ושם ג.

(53) ראה שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה,

(59) נוסח תפלה נוספת מוסף דיו"ט.

(54) אדר"ח שבת תשכ"ט ס"ה (תור"ם חנ"ה ס"ע

(60) הל' תשובה שם ה"ה.

ואילך). ושם ג.

הסיבה בטל בכך מילא המסובב, כך, שלא צריך לעשות דבר, כי אם לבטל את הסיבה].

אך עי"ז נתעורר אצל לאח"ז עניין המסורת-נפש, שפועל עניין של רעש ("שטורעם") — שלא זו בלבד שהחווש לא בלבול ולא העלים כו', אלא אדרבה: "יגי' חשביכי", שהחווש (ליליה) עצמו התחליל להoir.

וזהו גם החדש של נר חנוכה לגבי נרות המנורה שבמקדש (אפילו מקדש ראשון, כאשר "וישב שלמה על כסא הווי"⁶¹) — שנרות המקדש חיברים להדליקם מבعد יום (שהרי אין עבודה במקדש לאחריו ששקעה החמה)⁶², משא"כ נרות חנוכה זמן הדלקתם הוא דוקא "משתתקע החמה"⁵, כך, שהחדש של חנוכה הוא דוקא בليلה⁶³.

ודוקא אז עשה הנס שאף ש"לא hei" בו אלא להדליך יומ אחד, "הדליקו ממנה ימים"⁵, ולכן מדליקים לא רק שבעה נרות, כמספר נרות המנורה, אלא שמונה נרות⁶⁴ — כמעלת כינור של ביהם"ק לעתיד לבוא של שמונה נימין, לגבי כינור של ביהם"ק בביר וב"ש שהי' רק של שבעה נימין⁶⁵, ובאופן ש"הנרות הללו אין בטלין לעולם".⁶⁶

. והנה, התכליות של חנוכה — ככל הענינים שבאים מזמן לזמן — שלא זו בלבד שהי' רישומו ניכר, אלא שעניין זה יומשך עד לפעם הבאה בשנה שחזר ונשנה אותו עניין.

וכמובן בלקורת פ' ברכה⁶⁷ בוגע לפעולות العلي' לרוגל, ש"מכל רgel ויו"ט hei" נמשך .. עד הרוגל הבא אחריו", ועוד"ז בוגע לעניין המיוחד ליו"ט זה, "זמן חירותנו", "זמן מתן תורהנו" או "זמן שמחתנו", שפועל ומשפיע עד שיבוא יו"ט זה בשנה הבאה.

עוד"ז מובן בוגע לפעולה של חנוכה, "יגי' חשביכי" — שעניין זה צ"ל ניכר לאחורי שעובר הזמן של חנוכה, והואrai, שאי אפשר להדליך עוד נר, ואי אפשר לומר "ועל הנסים" — הנה גם אז ניכרת הפעולה של חנוכה.

וזהו גם אי הביאורים לכך שדוקא "לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה" — כיוון שרצוי לבחון אם הרושם של הנס

(61) דברי הימים-א כת, כג.

(62) ראה גם תומ"מ חנוך ס"ע קסב.

(63) עריכין יג, ב.

(64) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

(65) צה, ב.

(66) ראה גם שיחת ש"פ וישב, נר אי' דchanuka, מהה"ח בטבת ס"ד (תומ' חלה ע').

(67) צה, ב.

פועל על בניי גם לאחרי חנוכה, וכשעבירה שנה שלימה, עם כל השינויים שבה, וראו שבניי עוזרים בתנועה של התלהבות מצד הנס ש"הדרילקו ממוני שמונה ימים", אזי נוכחו לדעת שהוא עניין שנתקבל אצל הציבור, שהו "אבן בוחן" בהלכה⁶⁸, ולכן "לשנה אחרת קבוע ועשהום ימים טובים בהלל והודאה".

ח. זהה העניין של מווצאי חנוכה — שבו מתחילה ה"בחינה" של ימי חנוכה:

נוסף על כלות העניין שהיללה הולך אחר היום, הנה דוקא במוצאי חנוכה, לאחרי שעובר הרגע האחרון שבו יכולים לומר "ועל הנסים" בתפליה או בברכת המזון, מתחילה ה"בחינה" של בניי שיכוחו שחנוכה פעל אצלם שינוי, שאעפ' שלפי השעון עברו כבר כוכב רגעים מהרגע האחרון של ימי חנוכה תשל"ד, מתאספים ביחיד וועודדים מתווך "שטרודע" בתנועה של "פרוסומי ניסא" ו"הילל והודאה" של ימי חנוכה, שכן, זכרון והזכרת ופירוטם הנס — עניינים כל השנה כולה.

כשפוגשים יהודי שאיןו יודע "מאי חנוכה"⁵, הנה גם אם זה באמצע השנה, צ"ל העניין ד"מלמדו תורה", לספר לו שיש עניין שעדיין אינו יודע אודותיו, כי, אעפ' שהוא כבר כמה זמן לאחרי ימי חנוכה, הרי "התורה היא נצחית"⁶⁹, כך, שגם באמצע השנה צריך יהודי לדעת "מאי חנוכה"; לא רק "על איזה נס קבעה"⁷⁰, אלא גם כל הפרטים שבהם שהובאו בתושבע⁷¹, כולל גם דברי הרמב"ם ושאר ראשונים ואחרונים וכו'.

אלא שלאחרי חנוכה מתבטאת אצלו העניין של חנוכה בשאר המצוות: עכשו (לאחרי חנוכה) הרי אין מצות הדלקת נר חנוכה, אבל ישנו העניין שכלה מזויה מכל המצוות⁷², ולכן, בעמדתו עתה לקיים מצווה, אם זה עניין של תלמוד תורה או תפלה ערבית או מצווה אחרת — ניכר עליו שהוא עתה הגד עוד הפעם את ימי החנוכה, וניתוסף אצלו אוור נפלא ואור גדול ביותר — אוור שלמעלה מזמן, שכן איןו בטל לעולם.

ט. זהה אחד הביאורים לכך שמדובר במוצאי ימי חנוכה יש מקום "להריעיש" ביתר שאות וביתר עוז בקשר ל"המעשה הוא העיקר"⁷³ —

(68) ראה תומ' חיין שבהערה 13 ע' 48.
ואילן. ושם.

(70) פרשי"י שבת שם.

(71) ראה תומ' חמ"ב ע' 104. ושם.

(72) אבות פ"א מי"ג.

(69) תניא רפ"ז. ובכ"מ.

שיתוסף בהנאה הכללית דהולך ומוסיף ואור, שזוהי ההוראה הכללית של ימי חנוכה.

וכמדובר כמ"פ⁷³ בארכוה, שאע"פ שע"י הדלקת נר אחד בלילה הראשון יוצאים י"ח לכל הדעות באופן ד"מהדרין מן המהדרין"⁷⁴, הנה בלילה השני אומרים לו, שהדלקת נר אחד הספיקה ללילה הקודם, ואילו עכשו צריך להדליק שתי נרות.

זאת ועוד: בזמן הש"ס hei צורך בהנאה זו (להדליק בלילה השני שתי נרות) כדי להיות "מהדרין מן המהדרין", אבל בעצם, כיון שע"פ פסק השו"ע נתפשט מנהג זה בין בנ"י⁷⁵, אין זה רק עניין של "מהדרין מן המהדרין", אלא העשיה "מנาง ישראל תורה הוא"⁷⁶, והינו, שהדרך לקיים מצות הדלקת נר חנוכה בלילה השני היא דוקא ע"ז שמדליקים שתי נרות.

וגם לאחרי שכבר הראה בלילה השני שאינו עומד על עמדו, אלא הולך "מחיל אל חיל"⁷⁷ — לא אומרים לו שבليلת השלישי יכול לנוח, ולהוסיף עוד נר רק בלילה הרביעי, אלא מיידי يوم ביום, מיידי לילה בלילה, צריך להוסיף באור.

וזוהי ההוראה כללית על כל המצוות כולם שנלמדת ממצוות הדלקת נר חנוכה שבה רואים זאת בענייןبشر:

נתבאר לעיל⁷⁸ שהחידוש בדבר חנוכה הוא שרואים בענייןبشر את פעולות המצווה בעולם, שנעשה מואר אפילו עבר גור. ועד"ז הוא גם בנווגע לעניין ד"הולך ומוסיף", שאינו מסתפק בהנאה ד"מהדרין מן המהדרין" ביום שלפנ"ז, אלא מוסיף מיידי יום ביוםו:

בשאר המצוות לא רואים זאת. יכולם לקיים את המצווה מלכתחילה באופן ד"מהדרין מן המהדרין", אבל עניין של "מהלך" במצוות גופא — הרי זה יכול להיות נרגש בעבודתו ברוחניות, ומישתתבונן בו יכול להבחין או להבין זאת, או שביכלתו להסביר לו זאת; אבל לומר שבשבועה שעובר אדם מן הצד ומabit עליו, אז רואה שהוא "הולך ומוסיף" — לא רואים זאת.

או"ח סוטק"פ. סתלא"ב סי"א. סtan"ב ס"ג.

(73) ראה גם תומ"מ חס"ו ע' 293. ושם.

סתצע"ד סט"ז. ועוד.

(74) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.

(75) תהילים פר, ח.

(75) ראה תוד"ה נפל — מנחות כ, ב.

(77) תומ"מ חע"ד ע' 361. ושם.

מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד שפע"ו ס"ד.

מנאגים ישנים מדורה ע' 153. שו"ע אדה"ז

וזהו החידוש דהדלקת נר חנוכה — שרואים בענייןبشر את ההנאהה ד"מוסיף והולך".

וכמדובר כמ"פ בוגע לمعالתו של יהודי, שהוא הבריאה היחידה שהיא בבחינת "מהלך"⁷⁸: מלאכים — גם בדרגת היותר נעלית שיש בהם, שככלות עשרה שמות נקרוו להם, שהם עשר סוגים, עשר קטנות של מלאכים⁷⁹ — נקראים כולם "עומדים"⁸⁰. אפילו "שרפים", ש"נשרפים" בעבודתם⁸¹ — גם הם "עומדים"; ואילו ילד קטן, בן אברהם יצחק ויעקב ובת שרה רבקה רחל ולאה — ביכלתו להיות "מהלך"! עליו רק להתקשר עם תורה ומצוות שניתנו מהקב"ה שהוא אין-סוף — תחילתה (קודם שנעשה מהחייב במצוות) בתורו "אינו מצווה ועושה", ולאחריו שנעשה מהחייב במצוות, אזי יש לו סיווע נסף, להיותו "מצווה ועושה"⁸².

וזוהי גם אחת ההווראות הכלליות מימי חנוכה — שגם לאחורי שנשתים חנוכה, וכבר הדליק את כל שמונת הנרות, שזהו"ע שכולל הן סדר ההשתלשות והן לעלה מסדר ההשתלשות, כמובן מתשובה הרשב"א הידועה⁸³ בוגע לחילוק בין שבע לשמונה — אזי מתחילה UBODA נעלית ביותר באופן דהולך ומוסיף ואור, לדברי הגمراה בסיום מסכת ברכות: "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר⁸⁴ ילכו מחייב אל חיל".

ויה"ר שיהי זה מתווך שמחה וטוב לבב, וכיון שהשמחה פורץ גדר"⁸⁴, אזי מתבטים כל הענינים המונעים ומעכבים מעובודה זו; ופריצת גדר זו מביאה בקרוב ממש את ה"פורץ לפניו"⁸⁵, שיוליכנו קוממיות לארצנו, בגואלה האמיתית והשלימה.

* * *

ו. אם הדברים אמרוים בוגע למווצאי חנוכה — הרי עאכו"כ בימי חנוכה עצםם, בזמןם הפנויים מהדלקת הנרות, שאז יש לזה נתינת מקום יותר.

וזו הייתה נקודת הבקשה שידליך נרות חנוכה אפילו ממש יומ

(78) ראה תורא ס"פ ויישב (ל, סע"א) ואילך). ובכ"מ.

(84) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(79) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ז. ועוד.

(85) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית

(80) זכר"י ג, ז. ספס"ג. וראה גם ב"ר פפ"ה, יד וברפרשיי שם.

(81) ראה לקו"ת נשא כה, סע"ד. פינחס עז, ד. ובכ"מ.

(82) קידושין לא, א. וש"ג.

זה, ועאכ"כ בימים שלפניי — ללא ברכה, כמובן, שהרי אמרת הברכה היא רק בלילה, ולאסוף לידי ישראל — ילדים בשנים, ועאכ"כ "ילדים" בידיעות ביהדות, ולהסביר להם "מאי חנוכה" וכור".⁸⁵

אלא שבזה هي הדיקון — שנשמע משומס-מה, ולכן יש לתקן ולהבהיר זאת, כדי שלא תהי' נתינת מקום לטעות — שعنין זה צ"ל קשור עם אסיפה וקיבוץ של כוכ"ב מבניי, שאז ישנו העניין של "פרוסומי ניסא", גם, כיוון שישנם עשרה מישראל לאחרי בר-מצווה, הנה במעמד זה יכול להיות עניין של תפלת, דבר שבקדושה וכו'.

יא. ובכן: עניין זה קשור ומיסוד על המנהג מכמה ה的习惯ות קדושות, גם בקהילות חב"ד, שנוסף לכך שمدליקים נרות חנוכה בבתי-כנסיות בכלليلה, שזו מנהג שנתפשט בכל מקום⁸⁷ — יש עוד מנהג שנתפשט, שגם בשחרית מדליקים נרות חנוכה בבתי-הכנסת, כמובן ללא ברכה.⁸⁸

ואיתא באחוריים⁸⁹ טעם בזה — כיון שלדעת הרמב"ם⁹⁰ הייתה הדלקת המנורה בבהמ"ק ב"פ: פעם אחת בלילה, ופעם שניי' בשחרית⁹¹, כיון שפרש מ"ש⁹² "ביבוך בבוקר בהטיבו את הנרות", ש"בהטיבו" כולל גם עניין ההדלקה, ואדרבה: "הדלקת הנרות היא הטבתם", כך, שהיתה הדלקה במנורת בהמ"ק גם בשחרית. ולכן, דוקא בבתי-כנסיות ובתי-מדרשות שנקראים "מקדש מעט"⁹³, יש מקום להדלק גם בשחרית. ומובן גם שכשם שבבתי-כנסיות לא מדקדים בזמן הדלקה, ובכלל שתהיה קשורה עם תפלת, שהיא במקום עבודה⁹⁴ — הנה עד"ז (בבח"י "קלקלתן זהה תקנתן"⁹⁵) יש מקום שב"מקדש מעט" יהיו דולקים שמנת הנרות אפילו באמצע היום, עד לסיום של חנוכה, ואדרבה: כיון שתיכף מסתיים עניינו של חנוכה כפי שהוא בגilioi, מודגשת יותר החביבות "לחטוף" עוד כמה דקות כדי להסתכל על הנרות ולשמור מה שם מספרים (כליון וריבנו נשיאנו בשם אביו⁹⁶).

(91) ולהעיר מהשquo"ט בנוגע למ"ש בדברי הימים-בג, יא — ראה חומרת אנך (להחדר"א) לדה"ב שם. אור שמה לרמב"ם שם. ועוד.

(92) תצוה ל, ז.

(93) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כת, א.

(94) ראה ברכות כו, א-ב.

(95) ע"ד שבת פ, ב (ועוד): "קילוקלו זהו תיקונו".

(96) סה"ש תש"ו ע' 22.

(86) ראה גם תומ'ם חע"ד ע' 316. ע' 343.

(87) ראה אנטז'יק' תלמודית ערך חנוכה (פרק טז) ס"ד (ע' רסז ואילך). ושם".ג.

(88) ראה אנטז'יק' תלמודית שם ס"ח (ע' שיח). ושם".ג.

(89) ראה שו"ת בנין שלמה ח"א או"ח הל' חנוכה סנ"ג. שו"ת לבושי מרדכי או"ח מהדרת סוסט"ז בסופו. שבילי דוד לש"ע או"ח סתער"א ס"ז. ועוד.

(90) הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י-יב.

ולכן: מצד המחשבה שהשעה צריכה לכך ש"הו"י יגַי' חשבֵי", שכבר יסתומים חושך הגלות, ותהיה "אתחלתא דגאולה", ולאח"ז גאולה אמיתית ושלימה, ושלימה במילאה, ובאופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"¹¹ — הייתה הצעה והבקשה וההפקודה בכל לשון של בקשה, שיאספו רבים מישראל [עיקר הכוונה הייתה בוגע לילדיו ישראל], אפילו שלא הגיעו לבר-מצווה או בת-מצוה, אלא בנוסף אליהם היו גם עשרה מישראל, כדי שיהי' זה "דבר שבקדושה"⁹⁷, וידילקו הנרות בלי ברכה, ויספרו להם אודות הענין דchanוכה, ולעשות זאת בכל ה"שיטורעם", ובשמחה ובטוב לבב, ובאופן של "פרסומי ניסא".

ונען זה הוא בדוגמה האמור לעיל (ס"ח) אודות היתרון שבמושאי chanoca, שאז היא ה"בחינה" עד כמה פעל העניין chanoca, ועד"ז בימי chanoca עצם, משך הזמן שבין הדלקה לחברתה, שבעשיות אלו אי אפשר להדליק נרות chanoca בברכה, ואעפ"כ ממחפשים עצות ודריכים והסבירות ודריכים להוסיף באור, עד לאופן ד"גַי' חשבֵי".

*

יב. האמור לעיל נתן לי הסבר על עניין שהתייגעת עליו זמן רב: מהו העניין של נר ה' chanoca? — כידוע שאצל חסדים, ואפילו אצל אלו שאינם חסדים, עושים ממנה יום מיוחד מבין שמונות ימי chanoca. בבית רבי⁹⁸ מובא, שיש מסורת שבו נשחרר ובינו הוקן מהמאסר השני — שהרי נוסף על המאסר בשנת תקנ"ט, שלאחריו הייתה הגאולה ב"ט כסלו, הי' מאסר נוסף בשנת תקס"א (אמנם לא חמור כ"כ, אבל בכל זאת מאסר), ויש אומרים שהשחרור ממאסר זה היה בה chanoca, ומזה חוגגים נר ה' chanoca.

אבל זהה רק העברת השאלה למקום אחד לשני: העובדה שהשחרור מהמאסר השני היה בנר ה' chanoca, דורש ביאור (יותר, או עכ"פ) באותה מידה כמו העניין שחוגגים את נר ה' chanoca יותר מאשר ימי chanoca — שהרי אם כל הענינים בעולם הם בהשגחה פרטית⁹⁹, הרי בודאי שהגאולה מהמאסר השני ביום מסוים (ובפרט שנקבע לאח"ז במנาง (כו"כ מישראל במשך הדורות) איןו באקראי ח"ו).

(99) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.

(97) ראה ברכות כא, ב. וש"ג.

(98) ח"א רפ"ט בהערה א. וראה סה"ש וש"ג.
תורת שלום ע' 84.

ואין זה עניין שמדובר רק בחסידות (שגם היא ברוח-סמכתא...), אלא זהה גمرا מפורשת¹⁰⁰: "מגלאין זכות ליום זכאי", והיינו, שה"זכות" הקשורה עם יום זה, אינה בדרך מקרה, אלא זהו סימן שיום זה הוא "יום זכאי".

וא"כ, נשאלת השאלה מהי ה"זכות" של ה' חנוכה מכל שאר ימי חנוכה, שבגלל זה הי' אז השחרור של רבינו הוזקן מהמאסר השני? ובכן: יכולם לומר בזה עניין ע"פ קבלה, אבל, כיוון שלא מצאתי זאת בשום מקום, הנני מתיירא להתעורר בו'; אבל יש גם מה שיכולים לומר בזה ע"ד הפשט, כדלקמן.

יג. ויובן ע"פ המבוואר לעיל (ס"ג ואילך) שנקודת העניין של חנוכה הוא "יגי' חשכוי", היינו, שיש עניין שלכאורה אינו שיך כלל לאור, ויתירה מזו, והוא עניין שמנגד לאור ("חשכוי"), ושם פועלים אור נוסף, שהרי איפלו בזמן שביהם"ק הי' קיים, שהדריקו את המנורה בביהם"ק השני לאחרי נס חנוכה, הדליקו גם נרות חנוכה בפ"ע, וכך, שניתנו דבר חדש בעניין האור, ועוד ש"הנרות הללו אין בטלין לעולם"⁶⁶; ובעניין זה יש יומ א' בחנוכה שהוא מיוחד משאר ימי חנוכה.

ובהקדמה:

ההידוש של שבת לגביה ששת ימי החול — שכל שבת הוא בדוגמת "שבת בראשית", וכל ששת ימי החול הם בדוגמת ששת ימי בראשית — מצינו בפירוש בחומש (תוסב"כ), שככל הימים נאמר "ויהי ערב (שבו הי' חושך) ויהי בוקר" (שבו הי' אור), מלבד שבת שבו לא נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר", ואיתה במדרש¹⁰¹ שבשבת אכן לא הי' חושך.

ומזה מובן, שעיקר החידוש של חנוכה ("יגי' חשכוי") הוא — לא בשבת (שבו אין עניין של חושך) שבימי חנוכה, אלא דוקא ביוםות החול שבימי חנוכה.

ובזה גופא יש חידוש גדול יותר — כ שיש يوم בחנוכה שלעולם לא יהול ביום השבת, שיום זה רחוק יותר מיום השבת (שבו אין "ערב", חושך), שלא זו בלבד שבקביעות מסוימת חל ביוםות החול, ולא בשבת, אלא לעולם אינו חל בשבת, כי אם ביוםות החול.

ובכן: איזה יום בחנוכה אינו חל לעולם בשבת? — נר ה' דchanוכה, שהרי איתא בסידורו של רבינו הוזקן¹⁰² שר"ח כסלו יכול להיות בשבת

(102) ב"לוח קבועות החדשים".

(100) תענית כט, א. וש"ג.

(101) ב"ר פ"י"א, ב. פ"י"ב, ג. ועוד.

ימי החול, אבל לא ביום השבת; ונור ה' דchanוכה, שחול בכ"ט כסלו, חל באותו יום בשבועו כמו ר'ח כסלו.

וכיוון שגם עניין זה אינו בדרך מקורה וAKERAI, אלא בהשגחה פרטית, הרי זה מורה שיום זה רחוק מעניין השבת, ועד שבאיוזו קביעות שתהי' לא יחול ביום השבת, משא"כ שאיר ימי chanוכה שיש בהם "בכח" שייהיו חלים גם בשבת, והאrai, שבשנה קודמת או בשנה הבאה אכן חלו בשבת.

ומזה מובן, שהענין chanוכה ("יגי' חשבי") שמודגש בעיקר ביוםות החול שבchanוכה, הוא ביתר שאת וביתר עוז בнер ה' chanוכה, שחול לעולם ביוםות החול.

יד. ועוד עניין זהה:

איתא בקבלה¹⁰³, והובא בחסידות בלקו"ת¹⁰⁴, שג' הימים טובים פסח שבועות וסוכות הם כנגד חג"ת, וחנוכה ופורים הם כנגד נצח והוד, ובזה גופא יש ב' דעות, והמסקנא היא שמתתיהו תיקן ההוד¹⁰⁵.

וכיוון שהchanוכה הקשור עם ספירת ההוד, נמצא שיום ה' chanוכה הוא הוד שבהוד — שזהו עניינו של ל"ג בעומר¹⁰⁶, הקשור עם פנימיות התورה¹⁰⁷, כמו שמן (עניינו של chanוכה), כדיוע שענין השמן בתורה (שיש בה מים, יין ושמן) הוי"ע פנימיות התורה¹⁰⁸.

[אלא שהשיקות דיום ה' chanוכה שענינו הוד שבהוד ללי"ג בעומר תלויי אם מניין פרטיטי הספירות בימי ספרה"ע הוא מלמעלה למטה או מלמטה למלטה¹⁰⁹ — בדוגמה "מוסיף והולך" או להיפך; "כמו ימים היוצאים" או "כמו ימים הנכנסין"⁵, שזהו עניין בפ"ע; ואילו עניינו המזוהה של יום (ובמילא גם הדלקת נר) חמישי chanוכה כפי שהוא בפסחות ובגלווי (ע"פ נגלה) — שלעולם לא יחול בשבת].

ולכן מצינו זהה דבר פלא:

(106) ראה סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר ח"ב תמה, א ואילך.

(107) שם תמו, א.

(108) ראה אמר"ב שער הק"ש ספנ"ג ואילך. וראה גם תומ"ם מה"מ סה"מ כסלו ע' קפ. וש"ג.

(109) ראה תומ"ם ח"א ע' 38. ושם.

(103) ראה תקו"ז חדש צג, גיד בנצוו"ז שם. וראה גם תומ"ם ח"ג ע' 269. ושם.

(104) דרושי ר'יה נח, א.

(105) ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד, ושם קודם שער ר'יה. שער הכוונות ענן ר'יה. הגדות שמן שונות על שעה"כ דרוש chanוכה סק"ב. כנפי יונה סנ"ג, הובא בשל"ה רסב, סע"ב.

אמירת אמר חסידות בפרט ברבים, הייתה בדרך כלל בשבת או ביום"ט, או בקשר למאורע מיוחד וכיו"ב. אך מצינו בהמשך מים רבים¹¹⁰, שצווין על א' ממאמרי חנוכה, שנאמר בנהר ה' דchanוכה (עם היותו תמיד יום חול). — יחנן שהסיבה לכך היא בגלל שאז היה הגאולה מהמסר השני, ועכ"פ דורש הדבר ביאור. ובדרך אפשר ייל הביאור בפשטות — שזה מתאים עם כל החידוש chanוכה ש"הוּי יגִי חשבְּי".

טו. וכמדובר כמ"פ — עיקר הכוונה הוא ה"בכך" שבדבר: כשיויצאים מימי חנוכה ונמצאים במעמד ומצב שנראה לעיניبشر שזו בדיקת ההיפך מעניין האור, שזו היפך עניין השבת שאין בו כלל עניין החושך — הנה דוקא אז צריך "להרעיש" יותר מה"רעש" של כלימי חנוכה!

וכאמור, ש"רעש" הוא ע"פ הפס"ד שהדלקת נר חנוכה צ"ל "על פתח ביתו מבחוון"⁵: צריך ליקח מהעניינים שהם "ביתו", ד' אמות של הלכה, ה"מקדש מעט" שלו, שעליו נאמר¹¹¹ "ושכנתו בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד מישראל"¹¹², אבל ה"בית" צריך להיות באופן שיש לו "פתח" שבו מדליק נר חנוכה, "על פתח ביתו מבחוון", כדי להפוך את העולם, עי"ז שמאיר אותו.

ועי"ז פועל ד"כליא ריגלא דתרמודאי"⁵, וממשיך את העניין ד"מטו רגlin ברגlin"¹¹³ — עקבתו דמשיחא, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקונו.

* * *

טו. אמר (כעין שיחה) ד"ה כי ערך מקור חיים.

* * *

יז. בהמשך לדבר אודות "המעשה הוא העיקר"¹¹⁴, — שבהתאם לכך הוא גם הסדר בחנוכה, שלכל לראש מתחילה עם מעשה: הדלקת הנר, שענין זה נעשה ברגעים האחרונים של היום

(110) תרלו"ו — ח"ב ע' כתט (בכותרת): (111) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. לע"ה (ליל ה') chanוכה).

ועוד.

(113) זה"ב רנה, א (ובמ"מ).

(111) תרומה כה, ח.

שלפני חנוכה, "משתתקע החמה", עוד לפני צאת הכוכבים, שאז מתחילה שיעור הזמן של הדלקת נר חנוכה, אלא שבתוור הכהנה זהה, בתוור "מכシリ מזויה", צ"ל לפנ"ז אמרית הברכות, אבל העיקר בדבר הוי"ע הדלקת הנר בפועל, כמובן ע"פ נגלה, וגם ע"פ המבוואר בתניא¹¹⁴ בנוגע למלעת המעשה (נוסף לכך שגם אמרית הברכה הוא"ע של מעשה, כיוון ש"עקיימת שפטיו הו"י מעשה"¹¹⁵) —

יש לסימן גם בנוגע לפועל:

דברתי ובקשתי וכו' לעשות את כל ה"רעש" ("שטרעם") בקשר לחנוכה, הן בנוגע לאנשים הן בנוגע לנשים והן בנוגע לטף — להאריך עצמם בעצמם, ובאופן שייארו גם את העולם, עד שיהי' "אור הוי" לעולם"¹¹⁶ בಗלו.

ואכן ינסם אלו שעסקו בזה, ופעלו בהצלחה רבה מיד על אתר, ואין לשער כלל את התוצאה מזה — פירותיהן ופירוט-פירוטיהן במשך כל השנה ובמשך כל השנים (לשון רבים) הבאים לאח"ז.

וע"פ האמור לעיל שעצמי ממשיכים את ה"שטרעם" של ימי חנוכה — יאמרו כולם "לחיים", וינגןנו ניגון שמה.

וזו תהי' התחלה טובה לעניין ד"גי' חשי"י — גם חושך הלילה של מווצאי ימי חנוכה — לא רק באופן שהחשך לא יבלבל, אלא באופן ש"לילה כיום יאיר", היינו, שהחשך עצמו יאיר.

יח. וכיוון שבנוגע לחנוכה בכלל מצינו שנשים חיבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס"¹¹⁷, ורש"י מוסיף עניין גדול יותר, שע"ל יד אשה נעשה הנס" — יש לנשים זכות מיוחדת ואפשרות מיוחדת לפעול בזה יותר מאשר אנשים,

ובפרט כשמדבר אוDOT הפעולה עם ילדים קודם שהגיעו לבירה מצוה או בת-מצוה — הנה כשמדבר אוDOT הגיל ש"צרייך לאמו"¹¹⁸, יש לאשה את כל הזכות וכל הכוחות ואפשרויות כו', ואפילו בגין מאוחר יותר, יש לה חלק גדול בזה,

ובפרט כפי שרואים במדינה זו,

— וכדברי רבינו נשיאנו¹¹⁹ שבאו למדינה זו אינה מצד הגאולה

(117) שבת כג, א.

(114) פל"ז ואילך.

(118) ראה עירובין פב, א"ב. ושם"ג.

(115) סנהדרין סה, א.

(119) ראה סה"ש תש"ו ע' 53. ושם"ג.

(116) ע"פ ישע"י ס. יט.

וההצלה שלו, אלא בಗל שציריך להראות ש"אמעריקע איז ניט אנדערש", והוא ישנה (וכן שינה) את אמריקה —

שחינוך הבנים והבנות תלוי כמעט ברובו, ואולי רובו ככולו, בהשקפה ורצון אמיתי וחזק של "עקרת הבית"¹²⁰ (וכן האחות גדולה וכו'), ועד שגם חינוך הבעל עצמוני¹²¹ תלוי במידה גדולה ברצויה של האשה באיזה אופן תהי' הנהגת בעל¹²²,

ובפרט שבנוגע לפעולות של ימי חנוכה אלו נטלו גם הנשים חלק גדול —

ישלחו עברון את המזונות והיין (ומסתמא יוסיפו וכו'), ויתדברו ביניהם — בשעת מעשה או לאח"ז, בזמן הפנווי, מהר או בימים הקרובים — כיצד יכולים להאריך את כל ימי השנה הבאים עליינו, ובאופן שיאיר את כל השנים הבאים לקרה לנו.

ויה"ר שייעסקו בכל עניינים אלו מתוך גאולה מגלות הפנימי, ועוד שזה יביא גם את הגאולה האמיתית והשלימה מהגלוות החיצוני, גלות כפשוטו, באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה", ובקרוב ממש.

[כ"ק אדמור"ר שליט"א מסר, ע"י הרב יוסף הלוי וויננברג, את המזונות עבור הנשים.]

ניגנו הניגון "האָפַּ קָאָזָּקְ", וכ"ק אדמור"ר שליט"א עודד מאוד את הנגינה ורמז לשrok].

* * *

יט. דובר לעיל (במאמר¹²³) באריכות ובכיוור וב叙述 בנווגע לעניין האור (בקשר לאור של נרות חנוכה) — שזהו דבר המPAIR, ועל ידו יש לאדם דרך מוארת, לידע ממה ציריך להזוז, ואחריו מה ציריך לווזוז, וכן נעשים אצל חיים מוארים.

אבל באממת, הנה ע"פ תורת הבуш"ט ותורת המגיד בעניין "יהי אור"¹²⁴ — שקשרו עם חנוכה, כאמור לעיל¹²⁵ אודות דברי השל"ה¹²⁶ ש"חנוכה .. רומז לחינוך העולם .. וכמו שראשית הבריאה היה אור, כן

(123) ע' 3 ואילך.

(124) בראשית א, ג.

(125) שחתה ש"פ מקץ, שבת חנוכה,

מבה"ח טבת ס"ב (תוי"ם חע"ד ע' 359).

(126) חלק תושב"כ שא, סע"ב ואילך —

בגהה.

(120) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א.

ואה"ת נ"ך ח"ב ע' תחעה. ע' מתנה ואילך.

(121) כ"ק אדמור"ר שליט"א הפסיק ואמר

בכתישוק: "מססתמא ווועט מען קיין

פאראייבל ניט האבן..."

(122) ראה גם תוי"ם חמ"ז ע' 65 ואילך.

חס"ח ריש ע' 292. ושם.

מצות חנוכה בנסיבות" — מובן, שנוסף לכך ש"אור" מאיר דבר שכבר ישנו במצבות לפני, יש ב"אור" עניין נעליה יותר, שהוא של השפעה חדשה.

והעניין בזה:

מבואר בארכאה בתורת הבуш"ט והמגיד¹²⁷ בפירוש הכתוב "ויאמר אלקים יהיה אור ויהי אור", עניין האור הקשור עם עניין החסד, שעיל ידו נעשה כל בנין העולמות, כמו"ש¹²⁸ "עולם חסד יבנה",

— ועד שאפילו לפניו המצוות מצינו ש"ה"י אור א"ס מלא את החלל¹²⁹, הינו, שגם כאן נאמר הלשון "אור" דוקא — אלא שה"אור" יכול להיות באופן של בליל גבול, ואז, הנה מצד בהירותו, אי אפשר לקבלו; ולכן נאמר "ויאמר אלקים יהיה אור" — חסד, "ויהי אור" — גבורה, הינו, שהאור נתמצצם כדי שיוכל להתקבל כר. ונמצא, שככל מציאות העולמות ועד למקור העולמות הוא"ע שנקרוא בשם "אור" (או בשם "חסד", שזויה היחסוניות; ה"אור" הוא פנימיות העניין, ו"חסד" הוא חיזוניות העניין).

כ. ומזה מובן במכ"ש וק"יו בנוגע לנ"ר מצוה ותורה אור¹³⁰: ע"פ שתורה עניינה "גדול לימוד שבquia לידי מעשה"¹³¹, הינו, שמaira ומורה כיצד צ"ל המעשה, יש ב"תורה אור" גם העניין שהיא יוצרת את המצוות — שהרי התורה קבועה ויוצרת את המצוות של "מצוה" והמצוות של "עבירה", שע"פ פסק התורה נקבע אם זהה מצוה או עניין הפci מצוה.

עוד שמצוינו בנוגע להלכה פשוטה, שכאשר נשתנה המצב אצל חמי התורה, "מאן מלכי רבן"¹³², ונעשה רוב מנין ורוב בניין ("அஹி רבים להטוט"¹³³) באופן שונה מהarov מנין ורוב בניין שהי' בדור או זמן לפני, אזי משתנה באופן המצוות של המצווה (לפי התנאים והכללים והגדרים שבדבר, כיצד יכולים לשנות פס"ד של בית דין שקדמו¹³⁴) — באיזה אופן היא המצווה ובאיזה אופן היא היפך המצווה.

(127) כשות סורמ"ז. אוית בחלתו. וראה גם תומ"ח ס"ע 187 ואילך. ושם.
(132) ראה גיטין סב, סע"א. זה"ג רנג, ב. (ברע"מ).

(133) משפטים כג, ב.

(134) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב. וראה גם תומ"ח ס"ח ס"ע 66. ושם.
(.130) משלוי ו, כג.

(128) תהילים פט, ג.
(129) ראה ע"ח ש"א ענף ב.
(131) קירושין מ, ב. ושם.

והיינו, שהענין ד"תורה אור" הוא — לא רק להoir, אלא לכל בראש לפועל את המצויות, וeah"כ להראות ולהאריך מהי המצויות. וזהו גם פשוטות מרוז"ל¹³⁵ "אסתכל באוריתא וברא עלמא": כיוון שנאמר בתורה "יהי אור", הנה ע"ז נעשה מציאות האור — "ויאמר אלקים יהיה אור ויהי אור".

כא. ומהזה מובן, שהחכליות היא, שיהודי יידע שלא זו בלבד שהתורה מראה לו שיש מציאות של עולם בפ"ע, ורק כדי שיידע ממה לייזהר ומה לעשות, עליו ללמידה תורה, להסתכל בשולחן-ערוך וכו', אלא יתרה מזה, שהתורה היא בעה"ב על העולם, וכשילמד תורה כדברי למהוו, אזי יפעל "ארץ חדשה" ו"שים חדש"¹³⁶ כפושטם, והיינו, שכאשר בלמדו תורה מתקבל אצלו שע"פ תורה צ"ל מציאות העולם באופן אחר, אזי משתנה מציאות העולם.

וכדייתא בירושלמי¹³⁷ הידוע על הפסוק¹³⁸ "לא-ל גומר עלי": "בת שלש שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעברו, בתולין חזורין", והיינו, שגם לאחרי עניין שפועל בגוף של "בת שלש שנים ויום אחד" באופן "אין חזורין", הנה ע"ז שב"ד מעברין את השנה בד' אמות שלהם, נעשה שינוי במציאות הגוף של מי שנמצא בקצוי תבל.

וכמובן כמ"פ¹³⁹ שמצוינו כמה סיפורים בנוגע לחכמי התורה, "מן מלכי רבען", שלמדו תורה כדברי — שנעשו בעלי-בתים על העולם.

וכסיפור הידוע¹⁴⁰ שרביבנו חזקן רצה לקדש את הלבנה מעומד בהיותו בספינה, ובראותו שבדברים לא יוכל לפעול שהפקיד יעמיד את הספינה ברצונו, אזי פעל שהספינה תעמוד מאלי', ובכך שינה את הטבע בקשר להנהגת הספינה, שאע"פ שבדרך הטבע יש בכך היד של בני האדם לעשות תנועות במים באופן שהספינה תתקדם הלאה, הנה למרות שנשarra המצויות הגשמיות של המים והספינה והאנשיים שעשו את כל התנועות כו', עד מהה הספינה ברצונו, כדי שרביבנו חזקן יוכל לקיים מצות קידוש לבנייה — לא באופןensi, אלא באופן טבעי (שנזכר גם ב"ט כסלו¹⁴¹").

(140) ראה שיחת ליל י"ט כסלו תרצ"ב (סה"ש תרצ"ב ע' 13). ושם ג.

(141) ס"ט ואילך (תומ' חמ"ד ס"ע 268 ואילך).

(135) זה ב' כסא, סע"א ואילך.

(136) ישע"י סה, יז, סו, כב.

(137) כתובות פ"א ה"ב. ושם ג.

(138) תהילים נז, ג.

(139) ראה גם תוי'ם הע"ב ע' 109. ושם ג.

וכאמור לעיל, שלא זו בלבד שהתורה מאירה ומורה ליהודי מה עלייו לעשות, אלא התורה משנה את מציאות העולם שתהיה באופן המתאים לרצון התורה; ולא רק באופן של "יש מאין", אלא באופן שקיימת מציאות "יש" של עולם משתנה באופן מסוים, ע"פ "חוקות שמים וארץ"¹⁴², ואעפ"כ, כשהבא התורה ואומרת שעכשו יש צורך בשינוי — אזי נעשה שינוי.

כב. ועכשו הרי זה גם עניין שהזמן גרמא:

כבר סוכם שצורך לדבר רק אודות עניינים של אור, אבל בכל זאת יודיעים שיש כמה עניינים שבהם צ"ל שינוי המציאות; ישנה כבר המציאות, והמציאות היא באופן בלתי-רצוי, אבל יהודים מתאפסים ומכריזים: "דָּאַלְאִי" גלות פנימי ו"דָּאַלְאִי" גלות חיצוני ו"דָּאַלְאִי" גלות כפשוטו, ופועלים ממשנה מציאות העולם, ולאחר"ז יכולם למדוד תורה ולקיים מצאות מותן שמחה וטוב לבב.

והנקודה הפנימית שבכוונת הדברים, שלא זו בלבד שהתורה מאירה את העולם שידעו מה הם "חוקות הטבע", אלא ישנו אופן ועניין אחר לגמרי שלא בערך — שהתורה קובעת ויוצרת חוקים בטבע,

ובשעה שיש צורך בכך — אזי נעשה נס שמלויב בדרכי הטבע, — לא כמו ימי חנוכה שבהם אמורים היל בכל יום, והרי "היל" אמורים רק כאשר "היא נפלאת בעינינו"¹⁴³, כמו הנס ד"מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"³¹, ככל אריכות הדיבור אודות המאורעות שאירעו "בימים ההם בזמן הזה"; אבל לאח"ז, הנה "הקורא היל בכל יום כו'"¹⁴⁴, הרי זה היפך הנהגת העולם. ואעפ"פ שיש ניסים בכל יום ויום, אלא ש"אפיקו בעל הנס אינו מכיר בניסו"¹⁴⁵, כמו ש"לעשרה נפלאות גדולות לבדו", מ"מ, אי אפשר לומר "היל", כיון שהנס מלובש בדרך הטבע. אלא שההתלבשות בדרך הטבע היא ע"י לבוש זך כו' —

ונעשה למטה מעשרה טפחים מעמד ומצב שלכל בני ישראל hei אויר במושבותם"¹⁴⁷, שבכל מקום שנמצאים בימי הגנות האחרונים, בארץ הקודש או בחוץ לארץ, יהיו אצלם עניין של אור אמיתי, "נור מצוה ותורה

(145) נדה לא, א.

(142) ירמי יג, כה.

(146) תהילים קיח, כג.

(143) תהילים קלו, ד.

(147) בא יו"ד, כג.

(144) שבת קיח, ב. וראה גם תומ"מ חע"ב

ע' 25. וש"ג.

אור", שנמשך מאورو של הקב"ה — "(ב) אורך (נראה אור)"¹⁴⁸ (גם אם הוא מכוסה בלבוש הטבע), ולאورو נלך בחיה יום-יומי.

כג. וענין זה נעשה אצל "צבאות הוי"¹⁴⁹ בכללות, דקאי על כל אחד מישראל, הן אנשים והן נשים, ואפילו טף, — כפי שמצוינו ב"לגיון של מלך"¹⁵⁰ ש"למוד .. להיות נמנה מן הבטן"¹⁵¹, כפי שהי' אצל יוכבד, שמננה נולד אח'כ משה ربינו, ס슬ן דרך לבניי בכל הדורות, ולכן נקרא "משה ربינו" —

שבכל יום יש אצל כל אחד עניין התורה ותפלה וצדקה, ג' עמודים שעלייהם "העולם עומד": תורה עבודה וגמרות חסדים¹⁵²,

וכמדובר באורךה בהתוועדות הקודמת¹⁵³ שענין זה צ"ל באופן שבכל בית בישראל — שנעשה "בית המקדש", כמ"ש¹¹¹ "ושכنتי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם", בתוך כל אחד ואחת שבישראל¹¹², שביתו נעשה "בית המקדש", שבו ישנו העניין ד"ושכנתី בתוכם", עי"ז שיש שם מנורה שענינה "להעלות נר תמיד"¹⁵⁴, להאיר באור שנמשך מ"(ב) אורך" — יהי ניכר ונראה גם בעניין בשרג' עניינים אלו, עי"ז שיש בו סידור (תפלה), וכן עניין של תושב"כ ותושבב"פ — חומש, תהילים, גمرا או משניות וכרי, וכן קופת צדקה, שתזכיר אפילו ביום השבת שיישנו עניין הצדקה (מהעניינים שעלייהם העולם קיים), ובימות החול — נתן בה הצדקה בכל יום ויום.

ועאכו"כ בונגע לאלו שיש להם זכות להיות "צבא" באופן הנרא גם לוגים — שיתקיים בהם מ"ש¹⁵⁵ "הוי" אלקיך מתחלק בקרוב מהנין", כיון שהי' מהניך קדוש", ולכן, יש צורך שככל מקום שהם נמצאים בעורף או בחזית (כפי שנקרוים שם, וככל הלשונות שבזה) — יהיו סידור, תהילים וקופת צדקה.

כד. ויה"ר שמכאן ולהבא יקוים העניין ד"הוי" יגיא' חשי"י — ביטול חושך הגלות, ויתירה מזה, שחושך הגלות עצמו יתחיל להאיר קרצונם של בניי,

(148) תהילים לו, יו"ד. וראה ד"ה כי עמן גור' שנאמר בהתוועדות (לעליל ע' 3 ואילך).

(152) אבות פ"א מ"ב.
(153) שיחת ש"פ וישב, כ"פ כסלו ס"כ

(תומ' חמ"ד ע' 344).

(154) ר"פ תצורה.

(155) חזא כג, טו.

(149) בא יב, מא.

(150) פרש"י במדבר א, מט.

(151) פרש"י שם ג, טו.

ולאח"ז יפטרו ממנה לגמר, עי"ז שיקויים הייעוד¹⁵⁶ "קץ שם לחושך", "דָּלָא גַּלוֹת", בדרכי נועם ובדרכי שלום, ותבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקוים הייעוד¹⁵⁷ "לא יהיה לך עוד השם לאור יומם .. לא יבוא עוד שמשך גו", אלא "הוּי יהִי לך לאור עולם".

"ובני ישראל יוצאים ביד רמה", ובקרוב ממש.

[כ"ק אדרמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "נאשא סלוזשבא"¹⁵⁸. ואח"כ התחל לנגן הניגון "NEYUT NIKA'AOA" ועודד את הנגינה, וכן רמז לשrok].

הפסיקו כ"ק אדרמו"ר שליט"א והורה לו שיתחיל מיד מהבבא הי"ג (וילdeg על הבהירות שביניהם), בגל השעה המאוחרת.

(156) איוב כח, ג.
(157) ישעיה ס, יט-כ.
(158) כשהחוזן התחל את הבבא היב,